

Barbara Bugalska

Działalność informacyjna biblioteki Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie: stan obecny

Forum Bibliotek Medycznych 1/1, 471-475

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Bibliografia

P i g o ń Edward: Wykorzystanie internetu w działalności Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biuletyn GBL* 2000 nr 362 s. 93-97

P o w i d e ł Zofia: Działalność informacyjna GBL. *Biuletyn GBL* 1995 nr 351 s. 49-54

P o w i d e ł Zofia, W ł o s t o w s k a Ewa: Opracowanie rzeczowe w Głównej Bibliotece Lekarskiej i w bibliotekach medycznych. *Biuletyn GBL* 2000 nr 363 s. 5-12

S p r a w o z d a n i a roczne Zakładu Naukowej Informacji Medycznej GBL za lata 1999-2002

Mgr Barbara Bugalska
Warszawa – IMDiK PAN

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA BIBLIOTEKI INSTYTUTU MEDYCZYNY DOŚWIADCZALNEJ I KLINICZNEJ POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Biblioteki instytucji naukowych realizują swoje cele i zadania w określonym środowisku informacyjnym. Wielkość tych bibliotek jest uzależniona od potrzeb czytelniczych. Istnieją biblioteki małe z niewielkim księgozbiorem i jednoosobową obsadą i biblioteki duże, posiadające wielotysięczny księgozbiór i liczny personel.

Przedmiotem tego wystąpienia jest działalność informacyjna biblioteki średniej, będącej przede wszystkim źródłem informacji i instrumentem pracy badawczej i klinicznej dla własnego instytutu. Aktywność instytutu i kierunki badań, wyznaczają charakter, tematykę gromadzonych zbiorów i krąg jej użytkowników.

Instytut położony jest w Kampusie „Ochota”. Główną siedzibą Instytutu są 2 budynki mieszczące laboratoria medyczne, bibliotekę, budynki administracyjne z salami konferencyjnymi i zwierzętarnię.

W Instytucie zatrudnionych jest 159 pracowników naukowych, zajmujących się badaniami podstawowymi i klinicznymi w dziedzinach: endokrynologii, fizjologii i neurofizjologii, neurochemii, neuropatologii i transplantologii eksperymentalnej oraz biologii komórki na poziomie ultrastrukturalnym, immunocytochemicznym i histochemicznym. W 1996 roku, po oddaniu nowego gmachu Instytutu, Biblioteka zyskała własne pomieszczenia, czytelnię na 16 miejsc, pokoje biurowe oraz 3 pomieszczenia magazynowe. Przy czytelni znajduje się sala konferencyjna z nowoczesnym sprzętem audiowizualnym. Każdy pracownik Biblioteki ma do dyspozycji własny komputer. Posiadamy skaner, ale bez połączenia sieciowego, a także 2 nowoczesne drukarki laserowe. W Bibliotece znajduje się kserograf uruchamiany kartą elektroniczną, który został wydzierżawiony od firmy Toshiba.

Instytut stara się stworzyć dogodne warunki dla szerszego udostępniania i wykorzystywania zbiorów. Działamy jako biblioteka środowiskowa, obsługująca nie tylko pracowników Instytutu i doktorantów, ale także lekarzy ze szpitali na Banacha, Wołoskiej i Bielanach, pracowników placówek PAN z Kampusu „Ochota”, studentów AM i Uniwersytetu, pozostałych czytelników z zewnątrz oraz biblioteki krajowe i zagraniczne. Ze zbiorów w czytelni, z wolnym dostępem do półek, mogą korzystać wszyscy zainteresowani. Z komputerowych baz bibliograficzno-informacyjnych można korzystać w czytelni, poprzez stronę internetową i bezpośrednio z komputerów w sieci Instytutu.

Biblioteka istnieje od 1967 roku. Gromadzi dokumenty odpowiednio do profilu badawczego organizacji macierzystej. Posiada w swoich zbiorach 7000 książek i 230 tytułów czasopism oraz 250 jednostek zbiorów specjalnych. Prenumeruje 72 tytuły czasopism bieżących, w tym 40 zagranicznych. Część zbiorów jest unikalna w skali kraju. Jako jedyni w Polsce mamy tytuły *Clinical Physiology*, *Developmental Neuroscience*, *Glia*, *Journal of Endocrinological Investigation*, *Journal of Surgical Research*, *Neurochemical Research*, *Respiration Physiology*, a jako jedni z nielicznych dysponujemy tytułami *Brain Pathology*, *Clinical Neuropathology*, *Journal of Neuroimmunology*, *Minimally Invasive Neurosurgery*, *Neurobiology of Disease*, *Thyroid*.

Księgozbiór poddawany jest corocznej selekcji, stąd niewielka liczba druków zwartych.

W zbiorach pozostają dzieła fundamentalne i nadal aktualne, co w naukach medycznych jest szczególnie ważne.

W Bibliotece zatrudnione są 4 osoby z wykształceniem uniwersyteckim, w tym troje absolwentów bibliotekoznawstwa i jedna absolwentka resocjalizacji z długoletnią praktyką biblioteczną. Pracownicy prowadzą działalność podstawową (gromadzenie, opracowanie i udostępnianie – również w formie elektronicznej) oraz informacyjną: wystawy książek i czasopism, wydawanie wykazu nabytków, sporządzanie zestawień tematycznych z dostępnych baz danych, wykazywanie zestawień prac cytowanych przez pracowników Instytutu z bazy *SCI-Expanded*, udzielanie informacji bibliotecznej i bibliograficznej, szkolenia w zakresie korzystania z baz danych, prowadzenie strony internetowej.

Działalność informacyjną Biblioteki ilustrują dane liczbowe zawarte w tabeli 1.

Od 2001 r. zbiory opracowujemy w zintegrowanym systemie bibliotecznym *Horizon*. Obecnie baza zawiera ok. 4000 rekordów. Katalog on-line jest dostępny w Internecie na stronach Warszawskiego Porozumienia Bibliotek PAN – *Horizon* oraz Katalogu Rozproszonych Bibliotek Polskich (KARO). Kontynuujemy także katalogi kartkowe druków zwartych i czasopism.

Księgozbiór tradycyjny uzupełniają pełnotekstowe bazy czasopism:

1. Prenumerata czasopism – na serwerze ABE Marketing

2. Springer Link
3. Kluwer
4. Proquest Medline
5. Elsevier (od 2004 roku)

Bazy własne w formie katalogu kartkowego i komputerowego obejmują:

1. książki
2. czasopisma (komputerowy katalog czasopism w opracowaniu)
3. zbiory specjalne
4. atlasy

Bibliograficzne bazy biomedyczne:

1. Medline Ovid
2. SCI-Expanded Ovid
3. PubMed NLM
4. BioMedNet
5. ACS Surgery (baza pełnotekstowa dla Zespołu Transplantologii)

Wykorzystujemy w pracy informacyjnej katalogi centralne:

1. Biblioteki Narodowej
2. Głównej Biblioteki Lekarskiej
3. NUKAT
4. Wykaz czasopism dostępnych w systemie docmed
5. Katalog Narodowej Biblioteki Medycznej w Stanach Zjednoczonych

W celu szybkiego udostępniania informacji powstała strona internetowa Biblioteki (adres: www.cmdik.pan.pl/library), na której znajdują się wiadomości o zbiorach (wykaz czasopism z zasobami), linki do katalogów, baz danych, bibliotek i instytucji naukowych. Mankamentem naszej strony internetowej są dość długie okresy jej aktualizacji).

Działalność informacyjna Biblioteki obejmuje również, oprócz wymienionych wcześniej prac:

- indywidualne szkolenie, dotyczące umiejętności korzystania z baz, katalogów, z pełnotekstowych baz czasopism,
- prowadzenie praktyk studenckich na poziomie podstawowym,
- pomoc w ocenie bibliometrycznej czasopism, publikacji pracowników Instytutu w oparciu o listę filadelfijską, Index Copernicus i punktację KBN oraz cytowań z bazy SCI.

W referacie nie uwzględniłam szczegółowo techniki obsługi czytelnika, przyjmując, że wszystkie biblioteki medyczne pracują w podobny sposób. Chciałabym jedynie wspomnieć o pracy wypożyczalni międzybibliotecznej, która jest ważnym obszarem działalności informacyjnej Biblioteki. Została ona objęta szczególną troską, z uwagi na interdyscyplinarny charakter badań Instytutu. Poczta elektroniczna i internet zmieniły radykalnie technikę pracy wypożyczalni międzybibliotecznej. Zagadnieniu temu

poświęcona była Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych w Międzyzdrojach w 2001 r.

W bazach Biblioteki brakuje Polskiej Bibliografii Lekarskiej, która jest sporadycznie wykorzystywana przez naszych czytelników. Nie sporządzamy także bibliografii pracowników Instytutu, mimo że jest to istotny element działalności informacyjnej. W naszej pracy kładziemy nacisk na kształcenie umiejętności sprawnego dotarcia do poszukiwanych informacji i skierowanie użytkownika do źródła w odpowiednim dla niego czasie. Czas jest ważnym aspektem naszych usług.

Współpracujemy z bibliotekami PAN nad komputeryzacją zbiorów w systemie *Horizon* oraz przy tworzeniu Centralnego Katalogu Czasopism, przygotowywanego w systemie *Prolib* przez GBL.

Mam nadzieję, że jeśli wystarczy determinacji i środków finansowych, Biblioteka Instytutu stanie przed radykalnymi zmianami. Już w tym roku elektronizacja placówki nabrała tempa. Internet umożliwił nam dostęp do katalogów bibliotecznych na całym świecie. Dostrzegają to nie tylko bibliotekarze, ale także zarządzający nauką użytkownicy informacji.

Tabela 1

Statystyka działalności informacyjnej Biblioteki IMDiK PAN w latach 1998-2003 (do listopada)

lata	czasopisma		druki zwarte		wypożyczenia		wypożycz. międzybibliot.		zestawienia tematyczne	liczba cytowań	bazy bibliograficzne	pełnotekstowe bazy czasopism	liczba odwiedzin w czytelnii
	pren.	dary	zakup	dary	zesp. czasop.	książki	na zewn.	do bibliot.					
1998	90	20	73	-	17092	1417	1664	1773	616	913	3	-	br. danych
1999	85	15	53	2	18124	1872	1540	1057	484	1036	3	1	5394
2000	76	18	59	8	25504	2777	2231	1419	510	1219	4	1	6030
2001	77	12	82	34	16579	2200	1497	1020	315	1127	4	2	5485
2002	72	19	53	23	18202	2866	1450	1083	200	1519	4	4	5283
2003	65	13	60	6	br. d.	br. d.	883*	982*	80*	brak danych	4	5	3332*

* stan liczbowy do listopada 2003

Dane liczbowe oparte są o coroczne sprawozdania z działalności Biblioteki IMDiK PAN.

Prenumerata czasopism, ze względu na koszty, zmniejsza się z 90 tytułów w 1998 r. do 65 tytułów w 2003 r. Biblioteka rekompensuje straty w prenumeracie pełnotekstowymi bazami czasopism oraz dostępnością poszukiwanych artykułów w systemie docmed, subito czy kornik. Prenumerata tylko częściowo zaspokaja potrzeby informacyjne pracowników Instytutu. Mimo to liczba odwiedzin w czytelnii jest wysoka, co może świadczyć o prawidłowym doborze prenumerowanych czasopism i ich przydatności w prowadzonych badaniach.

Interesujące, że nie maleje poziom wypożyczeń międzybibliotecznych. Realizujemy je w formie tradycyjnej oraz pocztą elektroniczną. Skanujemy artykuły do 8-10 stron, bez dużej liczby ilustracji i wysyłamy pocztą elektroniczną. Postępujemy tak realizując zamówienia pilne i zagraniczne, redukując w ten sposób nasze koszty i przenosząc

większość kosztów na zamawiającą bibliotekę. Największą zaletą przesyłania tekstów pocztą elektroniczną jest jednak skrócenie czasu realizacji zamówień.

Ciekawa jest również malejąca liczba zestawień tematycznych wykonywanych przez Bibliotekę. Jest to wynik dostępu do lokalnych i rozległych sieci komputerowych oraz wzrostu umiejętności samodzielnego sporządzania zestawień.

Spada także liczba wypożyczeń czasopism, co oznacza, że użytkownicy wykorzystują dostępne bazy danych, które zaspokajają ich potrzeby informacyjne.

Mgr Halina Wilczyńska
Warszawa – IK

INFORMACJA NAUKOWA W BIBLIOTECE NAUKOWEJ INSTYTUTU KARDIOLOGII W WARSZAWIE

Biblioteka Instytutu Kardiologii w Warszawie została utworzona jednocześnie z powstaniem Instytutu w 1980 r. jako część Działu Dokumentacji, Informacji Naukowej oraz Współpracy z Zagranicą. Nazwa działu świadczy o tym, iż najważniejszą funkcją Biblioteki, według zamierzeń ówczesnych władz Instytutu miała być właśnie informacja naukowa. Początkowo koncepcja roli, jaką miała wypełniać Biblioteka w zakresie informacji naukowej sprowadzała się do planów współpracy z CİNTE. Pierwsze lata istnienia Biblioteki były okresem, w którym nikt nie podejmował prób standardowego przygotowywania kwerend tematycznych dla pracowników naukowych Instytutu. Ręczne poszukiwania, których podstawą był Indeks Medicus, miały sporadyczny charakter. W połowie lat osiemdziesiątych GBL uzyskał dostęp on-line do serwera w Sztokholmie, a przez to do bazy MEDLINE. Mimo, iż GBL nie dopuszczał zewnętrznych użytkowników do bezpośredniej obsługi bazy, to między innymi dzięki wydawnictwu GBL-u możliwe było zaznajomienie się pracowników Biblioteki z zasadami i logiką komputerowych poszukiwań w bazie. Liczba przygotowywanych we współpracy z GBL-em profili nie zaspokajała jednakże szybko rosnących potrzeb w tym zakresie.

Przełomem było wprowadzenie na polski rynek baz bibliograficznych na CD-ROM oraz upowszechnienie się PC. Biblioteka na początku lat dziewięćdziesiątych zapnumerowała bazy MEDLINE na CD-ROM; EMBASE: Cardiology oraz Current Contents – Life Sciences i Current Contents – Clinical Medicine na dyskietkach. Komputerowo sporządzane profile tematyczne stały się standardową usługą oferowaną czytelnikom przez Bibliotekę.

Obecnie Biblioteka ze względów finansowych musiała zrezygnować z prenumeraty MEDLINE na CD-ROM. Wykorzystywanie tej bazy możliwe jest obecnie dzięki